

Nr 329.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överlåtelse av visst område till Fredrika kommun i Västerbottens län; given Stockholms slott den 1 oktober 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 oktober 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp.

Den 16 september 1881 medgav Kungl. Maj:t, att vid avvittningen inom Fredrika socken erforderlig mark finge från kronans område upplåtas till kyrkostad att av Fredrika församling avgiftsfritt begagnas under de villkor länsstyrelsen funne lämpligt föreskriva.

Genom länsstyrelsens resolution den 3 november 1893 fastställdes plan för reglering och tomtindelning av området i fråga, varjämte närmare föreskrifter rörande kyrkostadens bebyggelse lämnades.

I skrivelse den 14 oktober 1938 har *Fredrika kommun* anhållit, att kom-

munen måtte utan lösen få förvärva förberörda för kyrkostaden avsatta område för upplåtelse till egnahem och uppförande av kommunala byggnader och dylikt.

Över framställningen ha yttranden avgivits av länsstyrelsen i Västerbottens län den 26 januari 1942 och den 16 april 1943 samt riksantikvarieämbetet den 5 maj 1942 och kammarkollegiet den 6 oktober 1942. Vid länsstyrelsens yttrande den 26 januari 1942 funnos fogade utlåtanden från stiftsnämnden i Luleå stift, Luleå domkapitel, kyrkostämman i Fredrika församling, länsarkitekten, överjägmästaren i mellersta Norrlands distrikt, jägmästaren i Fredrika revir, överlantmätaren i Västerbottens län och landsfiskalen i Fredrika distrikt.

I samtliga yttranden har framställningen tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Kammarkollegiet har dock ansett, att kommunen borde såsom köpskilling för området i fråga erlægga ett belopp av 3,000 kronor.

Ur yttrandena må i övrigt återgivas följande.

Överlantmätaren i Västerbottens län har anfört.

I år 1882 upprättat förslag till skattläggning och områdestilldelning för Viska by i Fredrika socken — Fredrika kyrkby — finnes under rubriken Undantag av mark till Kyrkostad för Fredrika socknemän enligt Kungl. Maj:ts brev den 16 september 1881 redovisat ett område om 26 kvadratrevor 43 kvadratstänger eller i nuvarande ytmått 2.3298 hektar, omfattande ägofigurerna nr 43, 44 och 95 samt delar av ägofigurerna 41 och 42 å en år 1875 för avvitrning upprättad karta. Det må anmärkas, att i ovannämnda skattlägningsförslag ägofigurerna nr 88 »Kyrkogård» och nr 92 »Häradsväg» redovisats i beskrivningen över Viska bys tilldelning av skog.

I delningsbeskrivning, som upprättats vid den 21 november 1891 fastställt laga skifte å Viska by, finnes under rubriken »Undantagne vid Afvittringen» redovisade, utom andra, ägofigurerna nr 4061f »Kyrkogård» med en areal av 0.24 hektar och ägofiguren nr 4061g »Kyrkstadsplats» med en areal av 2.45 hektar. I ägofiguren nr 4061g ingår del av den häradsväg, som vid avvitrningen redovisats med ägofigurnummer 92 såsom en tillhörighet till Viska by.

Det torde vara det vid avvitrningen till kyrkostad undantagna området, som med den förevarande framställningen avses.

Den 31 december 1936 har länsstyrelsen genom utslag förordnat, att ordningsstadgan för rikets städer samt vad i brandstadgan och hälsovårdsstadgan är föreskrivet för stad skall i tillämpliga delar gälla inom viss trakt kring Fredrika kyrka. Utslaget har underställts Kungl. Maj:ts prövning. I samband därmed har länsstyrelsen ingått till Kungl. Maj:t med anmälan därom, att omständigheterna påkallade förordnande rörande tillämpning inom samma trakt av vad i stadsplanelagen och byggnadsstadgan är stadgat för stad. Kungl. Maj:t har, så vitt här är känt, ännu icke tagit ställning till den sålunda väckta frågan om bildande av municipalsamhälle.

Även för det fall, att Kungl. Maj:t skulle finna bildandet av municipalsamhälle icke vara av behovet påkallat, torde dock förhållandena i trakten närmast kring Fredrika kyrka vara sådana, att åtgärder för byggnadsverksamhetens ordnande måste vidtagas. Givet är, att det ifrågavarande området med dess centrala belägenhet inom tätbebyggelsen närmast kring kyrkan måste, därest det fortfarande skulle brukas för dess vid tiden för avvitrningen avsedda ändamål, utgöra ett hinder för byggnadsverksamhetens lämpliga ordnande. Med hänsyn därtill och om så är att på området befintliga kyrk-

stugor numera endast i undantagsfall användas för sitt egentliga ändamål och att desamma äro bristfälliga, synas övervägande skälen tala för ett bifall till framställningen.

I yttrandena från *domänstatstjänstemännen* har värdet av ifrågakvarande mark uppskattats till 11,649 kronor, därvid beräknats ett pris av 50 öre för kvadratmetern.

Länsarkitekten i Västerbottens län har uttalat.

Sedan numera Kungl. Maj:t genom beslut den 21 juni 1940 förklarar, att municipalsambhälle icke skall bildas i Fredrika, måste man räkna med att innan markuppdelning kommer till stånd byggnadsplan upprättas. På vilket sätt en sådan plan kommer att utformas beträffande kyrkostadsområdet är för närvarande omöjligt att avgöra. Lämpligt torde vara att en tomtrad kommer att bildas utefter var sida om landsvägen medan områdets södra del utlägges som allmän plats. Vidare får man nog utgå från att en öppen plats kommer att anordnas i områdets centrum i form av ett mindre torg. Tomterna kunna beräknas få ett genomsnittligt djup av 45 meter. Då områdets längd är ungefär 190 meter och 40 meter härav kan beräknas avgå till öppen plats blir den sammanlagda tomtlängden mot landsvägen 300 meter. Detta skulle ge en tomtareal av 13,500 kvadratmeter eller avrundat 15,000 kvadratmeter. Räknar man med ett tomtpris av 50 öre per kvadratmeter blir det totala tomtvärdet 7,500 kronor.

Några motsvarande tomter ha icke under de närmast förflutna åren försålts inom kyrkbyn. Man har dock ingen anledning att räkna med ett högre tomtpris än 50 öre. Med områdets förvärv av kommunen följer otvivelaktigt vissa skyldigheter, bland annat gentemot nuvarande kyrkstugeägare. Dessa kostnader kunna icke beräknas, men torde komma att uppgå till icke obetydliga belopp. Vidare lärer väl tomtmark få reserveras för ett eller annat statens ändamål. Områdets värde för kommunen är under dessa omständigheter avsevärt lägre och borde icke gärna kunna sättas högre än ungefär hälften härav, eller högst 4,000 kronor. Även detta värde synes problematiskt.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i sitt yttrande den 26 januari 1942 bland annat anfört.

Av handlingarna i ärendet framgår, att det ifrågakvarande området är att anse såsom en kronan tillhörig äga, varför ur äganderättssynpunkt hinder för förvärvet icke bör möta. Sedan ett femtiotal år tillbaka är området visserligen föremål för så kallad ändamålsupplåtelse, innebärande att området får med nyttjanderätt innehavas så länge detsamma brukas för uppförande av allmogens kyrkobyhus. Innehavare av upplåtelsen är Fredrika församling. Utredningen i ärendet giver emellertid vid handen att det upplåtna området hittills utnyttjats i mycket ringa utsträckning för uppförande av kyrkobyhus samt att detsamma är beläget inom det markområde vid Fredrika sockens kyrka, vilket enligt ett av länsstyrelsen i annat sammanhang framlagt förslag borde avsättas för ett blivande municipalsambhälle. Vid sådant förhållande har det blivit synnerligen angeläget för kommunen att skapa förutsättningar för stadigvarande bosättning och ordnad bebyggelse inom kyrkostadsplatsen. Med beaktande härav har församlingen (kyrkofullmäktige) tillstyrkt bifall till kommunens framställning att utan lösen få förvärva det ifrågasatta området.

I likhet med övriga i ärendet hörda myndigheter finner länsstyrelsen det vara av allmänt intresse påkallat, att kyrkostadsområdet i Fredrika kommer

till användning för stadigvarande bosättning, och synes detta lämpligen kunna ske därigenom att området överlåtes på Fredrika kommun, som må efter eget beprövande försälja lägenheter inom området.

Sedan Kungl. Maj:t den 21 juni 1940 förklarar sig icke finna skäl meddela förordnande om tillämpning inom det ifrågasatta municipalsamhället av vad i stadsplanelagen och byggnadsstadgan är föreskrivet för stad, torde en mera omfattande exploatering av marken för tomtupplåtelsen icke bliva aktuell inom närliggande tid. Med hänsyn såväl härtill som till kommunens ekonomiska förhållanden och då utnyttjandet av tomtmarken borde komma att taga en jämförelsevis lång tid i anspråk, finner sig länsstyrelsen böra förorda, att området överlåtes till kommunen utan vederlag. Då kommunen torde komma att få vidkännas betydande kostnader för områdets behöriga ordnande synes för tomterna inflytande försäljningsmedel böra användas till bestridande av utgifter härför.

Under åberopande av det anförda får länsstyrelsen föreslå, det Kungl. Maj:t hos riksdagen hemställer om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utan vederlag till Fredrika kommun överlåta det till kyrkostad i Fredrika avsatta området om 2.3298 hektar.

Kammarkollegiet har yttrat.

Utredningen utvisar, att kyrkostadsområdet i Fredrika numera huvudsakligen bör komma till användning för stadigvarande bosättning. Lämpligen synes detta kunna ske därigenom att området överlåtes på Fredrika kommun, som sedan må efter eget beprövande försälja lägenheter inom området.

Vid åtskilliga tillfällen har Kungl. Maj:t efter inhämtande av riksdagens samtycke medgivit, att vid avvittringen till kyrkostäder avsatta områden finge överlåtas till vederbörande kommun utan vederlag men med vissa skyldigheter beträffande områdets iordningställande m. m. Det första exemplet på en dylik överlåtelse synes föreligga beträffande ett område i Ammarnäs i Sorsele socken, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 maj 1929 överläts till Sorsele kommun utan ersättning, och det senaste i fråga om ett område i Dikanäs i Vilhelmina socken, vilket överläts på samma sätt enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 maj 1941. De områden, som upplåtits utan vederlag, ha emellertid varit belägna inom Lapplands fjällbygd, med vilken Fredrika kommun ej kan jämföras.

På grund härav och då varken vid avvittringen eller eljest någon utfästelse lämnats, att området skulle till kommunen överlåtas utan vederlag, anser kollegiet att området bör försälas till kommunen. Med beaktande av de med områdets exploatering förenade kostnaderna samt den antagligen långa exploateringstiden synes dock köpeskillingen böra sättas till ett lågt belopp. Kollegiet vill i detta sammanhang erinra om, att ett kyrkostadsområde om 8.58 hektar av ecklesiastik jord i Åsele, varav dock endast 3.63 hektar utgjorde kvartersmark och återstående 4.95 hektar gator och allmänna platser enligt kollegiets medgivande den 28 juni 1940 försåls till Åsele kommun mot en köpeskillning av 7,000 kronor och vanligt förbehåll för ägare av kyrkobyhus att bibehålla dessa, så länge de användas för sitt ändamål i enlighet med meddelade bestämmelser. I jämförelse härmed synes priset å ifrågavarande område icke böra sättas högre än till 3,000 kronor.

Under åberopande av det anförda föreslår kollegiet att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att det till kyrkostad i Fredrika avsatta området, som i ett år 1882 upprättat förslag till skattläggning och områdestilldelning för Viska by i Fredrika socken finnes under rubriken Undantag av mark till Kyrkostad för

Fredrika socknemän enligt Kungl. Maj:ts brev den 16 september 1881 redovisat med en areal av 2.3298 hektar må till Fredrika kommun försäljas mot en köpeskillning av 3,000 kronor samt i övrigt följande villkor och bestämmelser:

1. Området säljes i befintligt skick att tillträdas å dag, som länsstyrelsen äger bestämma.

2. Köpeskillingen gäldas kontant senast vid tillträdet.

3. Kommunen bestrider ensam lagfarts- och övriga med överlåtelsen förenade kostnader ävensom alla å tiden från och med tillträdesdagen å området belöpande skatter och onera.

4. Kronan fritager sig från annan hemulsskyldighet än köpeskillningens återbärande.

5. Ägare av kyrkobyhus å området förbehållas rätt att bibehålla dessa så länge de användas för sitt ändamål i enlighet med av länsstyrelsen meddelade bestämmelser.

6. I övrigt sker försäljningen under förbehåll för enskild rätt.

Åt länsstyrelsen, på vilken det torde ankomma att meddela beslut om eftergift av de villkor, som uppställts för kyrkostadens begagnande genom länsstyrelsens resolution den 3 november 1893, torde böra uppdragas att verkställa ifrågavarande försäljning.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i sitt yttrande den 16 april 1943 uttalat, att en mera omfattande exploatering av marken för tomtupplåtelse icke torde bli aktuell inom närliggande tid. Den omständigheten, att bebyggelsen inom området för närvarande huvudsakligen bestod av kyrkobyhus och att innehavarna av husen vore bibehållna vid sin nyttjanderätt, så länge bestämmelserna för kyrkostäderna gällde för området, komme att ytterligare fördröja utnyttjandet av tomtmarken och dessutom åsamka kommunen betydande kostnader. Folkmängden i Fredrika socken hade den 1 januari 1942 utgjort 1,815 personer och den kommunala utdebiteringen för samma år hade uppgått till 13 kronor 50 öre för skattekrona. Då kommunens ekonomiska resurser uppenbarligen vore starkt begränsade, saknade länsstyrelsen anledning frångå sin tidigare uttalade mening att området borde till kommunen överlätas utan vederlag.

Av vad i ärendet anförts framgår, att det för Fredrika kommun är av betydelse att ifrågavarande område får disponeras för bosättningsändamål och allmänna byggnader. Jag vill därför förorda, att området, vilket för framtiden icke synes behövt för sitt nuvarande ändamål, av kronan överlätas till kommunen. Då exploateringen av marken torde komma att taga förhållandevis lång tid i anspråk samt bli förenad med icke obetydliga kostnader, finner jag mig i likhet med flertalet hörda myndigheter böra förorda, att området överlåtes till kommunen utan vederlag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles i samband med överlåtelsen meddela närmare villkor för densamma i anslutning till vad kammarkollegiet härutinnan i övrigt föreslagit.

*Departements-
chefen.*

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

Kungl. Maj:ts proposition nr 329.

att förenämnda till kyrkostad avsatta område i Fredrika socken må överlåtas till Fredrika kommun utan vederlag och på de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan komma att föreskriva.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:
Benno Gårdsten.
